

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Вінницький навчально-науковий інститут економіки

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор ВНІІЕ ЗУНУ
Борис ПОГРІШУК

«31»

2023р.

ЗАТВЕРДЖУЮ
В.о. проректора з науково-педагогічної роботи ЗУНУ
Віктор ОСТРОВЕРХОВ

2023р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни
«СТРАХУВАННЯ»

ступінь вищої освіти – бакалавр

галузь знань – 07 «Управління та адміністрування»

спеціальність – 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

освітньо-професійна програма – «Фінанси»

кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Форма навчання	Курс, група	Семестр	Лекції	Практичні	ІРС	Тренінг КПІЗ	СРС	Разом	Іспит, семестр
Денна	4	7	26	26	3	8	87	150	7
Заочна	4	7,8	8	4	-	-	138	150	8

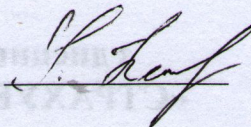
31.08.2023
[Signature]

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми «Фінанси» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» галузі знань 07 «Управління та адміністрування», спеціальності, затвердженої Вченою радою ЗУНУ 24 червня 2020 року, протокол №10.

Робоча програма склала д.е.н., професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування ВННІЕ ЗУНУ Наталія ДОБІЖА.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри фінансів, банківської справи та страхування ВННІЕ ЗУНУ (протокол №1 від 28.08.2023 року)

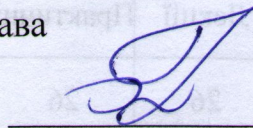
Завідувач кафедри фінансів
банківської справи та
страхування ВННІЕ ЗУНУ
д.е.н., професор

Галина ПОГРІЩУК

Розглянуто та схвалено групою забезпечення спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок (протокол №1 від 30.08.2023)

Голова групи
забезпечення спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа
та страхування»
д.е.н., професор

Ольга КИРИЛЕНКО

**СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Страховання»**

1. Опис дисципліни «Страховання»

Дисципліна – Страховання	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 5	галузь знань: 07 «Управління та адміністрування»	Статус дисципліни: блок нормативних дисциплін цикл природничо-наукової та загальноекономічної підготовки Мова навчання: українська
Кількість залікових модулів – 4	спеціальність: 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»	Рік підготовки <i>Денна – 4</i> <i>Заочна – 4</i> Семестр <i>Денна – 7</i> <i>Заочна – 7,8</i>
Кількість змістових модулів – 2	освітньо-професійна програма: «Митна та податкова справа»	Лекції <i>Денна – 26 год.</i> <i>Заочна – 8 год.</i> Практичні заняття <i>Денна – 26 год.</i> <i>Заочна – 4 год.</i>
Загальна кількість годин – ДФН – 150 год. ЗФН – 150 год.	ступінь вищої освіти: бакалавр	Самостійна робота <i>Денна – 87 год.</i> <i>Заочна – 138 год.</i> Тренінг, КППЗ <i>Денна – 8 год.</i> Індивідуальна робота студентів <i>Денна – 3 год.</i>
Тижневих годин – 11, 5 з них – аудиторних – 4		Вид підсумкового контролю – екзамен

2. Мета й завдання вивчення дисципліни «Страховання»

2.1. Мета вивчення дисципліни

Метою вивчення дисципліни «Страховання» є формування у студентів теоретичних знань, сучасного конструктивного мислення та вироблення практичних навичок щодо: застосування організаційних, правових, економічних та фінансових механізмів страхового захисту майнових інтересів юридичних і фізичних осіб в разі настання ризикових ситуацій; аналізу організаційно-правового та інституційного середовища функціонування страхового ринку; укладання страхових договорів у різних галузях страхування, за різними формами і видами страхування, співстрахування та перестрахування; визначення доходів, витрат та фінансових результатів діяльності страхових компаній, освоєння діючої практики оподаткування результатів їхньої діяльності; розрахунку основних показників фінансової стійкості страховиків.

2.2. Завдання вивчення дисципліни

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- з'ясування об'єктивної необхідності, сутності та ролі страхування в умовах ринкової економіки;
- характеристика організації страхового ринку та державного регулювання страхової діяльності;
- вивчення основних умов та порядку здійснення особистого страхування, страхування майна, страхування відповідальності та співстрахування і перестрахування;
- висвітлення особливостей фінансової діяльності страховиків;
- розгляд основних чинників, котрі забезпечують фінансову надійність та платоспроможність страхової компанії.

2.3. Найменування компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни:

- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- Здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).
- Здатність застосовувати знання законодавства у сфері монетарного, фіскального регулювання та регулювання фінансового ринку.
- Здатність виконувати контрольні функції у сфері фінансів, банківської справи та страхування.
- Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку.

2.4. Передумови для вивчення дисципліни

Викладання дисципліни базується на знаннях, здобутих при вивченні дисципліни «Фінансовий менеджмент», «Іноземна мова», «Фінанси», «Менеджмент», «Маркетинг».

2.5. Результати навчання:

- Знати механізм функціонування державних фінансів, у т. ч. бюджетної та податкової систем, фінансів суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств, фінансових ринків, банківської системи та страхування.
- Володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т. ч. бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).
- Розуміти принципи, методи та інструменти державного та ринкового регулювання діяльності в сфері фінансів, банківської справи та страхування.
- Володіти методичним інструментарієм здійснення контрольних функцій у сфері фінансів, банківської справи та страхування.
- Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.
- Виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.
- Розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.

3. Програма навчальної дисципліни «Страхування»

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СТРАХУВАННЯ

Тема 1. Сутність, принципи і роль страхування

Необхідність страхового захисту суб'єктів господарювання та життєдіяльності людей на випадок шкоди, зумовленої ризиковими обставинами. Страхові фонди як матеріальна основа страхового захисту. Форми організації фондів страхового захисту. Самострахування: сутність, межі доцільного застосування та джерела.

Виникнення та етапи розвитку страхування. Сутність страхування та його місце в системі економічних категорій. Функції страхування. Принципи страхування. Роль страхування в економії коштів, активізації бізнесу, збільшенні обсягів інвестицій.

Тема 2. Класифікація страхування

Поняття класифікації у страхуванні, її наукове та практичне призначення. Найістотніші класифікаційні ознаки у страхуванні.

Класифікація страхування за об'єктами: майнове, особисте та страхування відповідальності.

Класифікація страхування за родом небезпеки: страхування фінансово-кредитних, транспортних, сільськогосподарських, вогневих та інших ризиків.

Класифікація страхування за формами здійснення. Обов'язкове страхування. Добровільне страхування.

Класифікація страхування за статусом страхувальника. Страхування юридичних осіб всіх форм власності. Страхування громадян.

Класифікація страхування за спеціалізацією страховика. Ризикові види страхування. Страхування життя.

Тема 3. Страхові ризики та їх оцінка

Поняття ризику та його основні характеристики. Місце ризику у страхуванні. Види ризиків за критеріями: наслідків, об'єкта, обсягу та причин. Природні та антропогенні ризики. Майнові та особисті ризики. Великі, середні та малі ризики. Чисті та спекулятивні ризики. Страхові та нестрахові ризики. Ознаки страхових ризиків.

Страхування як своєрідний механізм передачі ризику від одних осіб іншим за відповідну плату. Політика управління страховими ризиками. Мета і завдання управління ризиками.

Ризик-менеджмент у встановленні та визначенні методів впливу на ризик.

Тема 4. Страховий ринок

Страховий ринок: сутність, основні види та елементи. Класифікація страхового ринку за інституціональною, територіальною та галузевою ознаками.

Об'єктивні умови функціонування страхового ринку України. Мета розвитку страхового ринку України. Об'єкти та суб'єкти страхового ринку України. Основні етапи розвитку страхового ринку в Україні.

Страхові послуги як об'єкти взаємовідносин страховиків та страхувальників. Роль страхових посередників (страхових агентів та страхових брокерів) у здійсненні страхової діяльності. Загальні ознаки страхового продукту (послуги). Етапи процесу розробки страхових продуктів (послуг). Якісні показники страхового продукту (послуги). Канали реалізації страхових продуктів (послуг).

Сутність, завдання та елементи маркетингу в страхуванні. Процес реалізації страхових послуг.

Страхові договори, порядок їх підготовки та укладання. Права та обов'язки сторін у страхуванні. Контроль за виконанням страхових договорів.

Тема 5. Страхова організація

Визначення страховиків як фінансових установ. Організаційні форми страховиків. Ознаки класифікації страховиків. Показники, за якими у вітчизняній практиці визначається рейтинг страховиків.

Порядок створення страхових компаній. Етапи процесу створення страховиків.

Ліцензування страхової діяльності. Вимоги до провадження страхової діяльності.

Структура страхових компаній. Філії, агентства та представництва страховика.

Органи управління страховою компанією.

Ресурси страховика: фінансові, матеріальні, трудові, інформаційні.

Тема 6. Державне регулювання страхової діяльності

Необхідність, значення та мета державного регулювання страхової діяльності. Напрями державного регулювання розвитку страхового бізнесу. Прямі і непрямі методи впливу держави та її втручання у здійснення страхової діяльності та розвиток страхового ринку.

Правові основи державного регулювання страхової діяльності в Україні та шляхи їх наближення до міжнародних стандартів. Органи нагляду за страховою діяльністю в Україні, їх права та функції.

Напрямки удосконалення державної політики у галузі страхування.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЗДІЙСНЕННЯ СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Тема 7. Особисте страхування

Сутність та мета проведення особистого страхування. Конкретні об'єкти та ризики у особистому страхуванні. Основні підгалузі особистого страхування: страхування від нещасних випадків, страхування життя, медичне страхування. Порівняльна характеристика довгострокового (накопичувального) та ризикового особистого страхування. Форми та види проведення особистого страхування. Критерії класифікації добровільного особистого страхування.

Страхування від нещасних випадків: об'єкти та мета його проведення. Страхові випадки при страхуванні від нещасних випадків. Індивідуальні та колективні договори страхування від нещасних випадків. Добровільна та обов'язкова форма проведення страхування від нещасних випадків. Обов'язкове особисте страхування від нещасних випадків на транспорті.

Страхування життя. Основні та додаткові ризики при страхуванні життя. Особливості економічного механізму страхування життя. Загальні та спеціальні функції страхування життя. Чинники, які стримують розвиток страхування життя в Україні.

Медичне страхування. Система страхової медицини. Форми здійснення медичного страхування. Суб'єкти та об'єкти медичного страхування.

Тема 8. Страхування майна

Загальна характеристика страхування майна. Основні підгалузі страхування майна: страхування майна юридичних осіб; страхування майна фізичних осіб; страхування фінансово-кредитних ризиків. Обов'язкова та

добровільна форма проведення страхування майна. Об'єкти, предмети, ризики у страхуванні майна. Системи відповідальності у страхуванні майна. Організаційний та економічний механізм у страхуванні майна.

Страхування транспортних засобів та вантажів. Страхування майна будівельних підприємств (технічних ризиків). Страхування майна сільськогосподарських підприємств. Страхування фінансових та кредитних ризиків.

Страхування майна громадян: будівель і споруд, домашніх тварин, домашнього та іншого майна.

Тема 9. Страхування відповідальності

Організаційна схема та економічний механізм страхування відповідальності. Об'єкти та ризики при здійсненні страхування відповідальності. Основні підгалузі у страхуванні відповідальності: страхування відповідальності на транспорті; страхування професійної відповідальності; страхування інших видів відповідальності. Учасники страхування відповідальності. Форми проведення страхування відповідальності. Види обов'язкового страхування відповідальності.

Тема 10. Співстрахування та перестрахування

Необхідність та сутність перестрахування. Суб'єкти перестрахування. Законодавчі вимоги щодо здійснення перестраховальних операцій.

Методи проведення перестрахування. Порівняльний аналіз методів перестрахування.

Форми проведення перестраховальних операцій. Пропорційне перестрахування. Квотні та ексцедентні договори пропорційного перестрахування, їх характеристика, переваги та недоліки. Непропорційне перестрахування на базі договорів ексцедента збитку та ексцедента збитковості.

Співстрахування та механізм його застосування.

Тема 11. Доходи, витрати і фінансові результати страховика

Склад доходів страховика: доходи від страхової діяльності, доходи від інвестування тимчасово вільних коштів, інші доходи.

Доходи від страхової діяльності. Зароблені страхові премії та порядок їх визначення.

Доходи від інвестування тимчасово вільних коштів та їх різновидності. Інші доходи страховиків.

Витрати страховика: їх склад та економічний зміст. Собівартість страхової послуги. Виплата страхових сум та страхового відшкодування. Витрати на утримання страхової організації.

Прибуток страховика. Визначення прибутку від страхової діяльності. Порядок розрахунку прибутку від інвестиційної діяльності.

Оподаткування прибутків страховика: отриманих від страхової діяльності при страхуванні життя та при ризикових видах страхування; отриманих від інвестиційних та інших операцій. Розподіл решти прибутку після оподаткування.

Тема 12. Фінансова надійність страховика

Економічний зміст та значення фінансової надійності страхової компанії. Формування збалансованого страхового портфелю як основи забезпечення фінансової стійкості страхових операцій.

Платоспроможність страховика та умови її забезпечення. Власні кошти страховика. Технічні резерви та їх склад.

Показники платоспроможності. Фактичний та нормативний запас платоспроможності, порядок їх обчислення.

**4. Структура залікового кредиту з дисципліни «Страховання»
(денна форма навчання)**

Теми курсу	Кількість годин					
	Лекції	Практичні	СРС	ІСР	Тренінг, КПЗ	Контрольні заходи
Змістовий модуль 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СТРАХУВАННЯ						
Тема 1: Сутність, принципи і роль страхування	2	2	7	-	4	поточне опитування
Тема 2: Класифікація страхування	2	2	7	-		тестування
Тема 3: Страхові ризики та їх оцінка	2	2	7	-		поточне опитування, тестування
Тема 4: Страховий ринок	2	2	7	-		поточне опитування, тестування
Тема 5: Страхова організація	2	2	7	1		
Тема 6: Державне регулювання страхової діяльності	2	2	7	-		МКР
Змістовий модуль 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЗДІЙСНЕННЯ СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ						
Тема 7: Особисте страхування	2	2	7	-	4	
Тема 8: Страховання майна	4	4	8	-		тестування
Тема 9: Страховання відповідальності	2	2	7	1		поточне опитування, тестування
Тема 10: Співстрахування та перестрахування	2	2	8	-		поточне опитування, тестування
Тема 11: Доходи, витрати і фінансові результати страховика	2	2	8	-		МКР
Тема 12: Фінансова надійність страховика	2	2	7	1		РКР
РАЗОМ	26	26	87	3	8	

(заочна форма навчання)

Теми курсу	Кількість годин				
	Лекції	Практичні	Самостійна робота	Індивідуальна робота	Контрольні заходи
Змістовий модуль 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СТРАХУВАННЯ					
Тема 1: Сутність, принципи і роль страхування	1	1	11	-	
Тема 2: Класифікація страхування	1	1	12	-	
Тема 3: Страхові ризики та їх оцінка	-	-	11	-	
Тема 4: Страховий ринок	1	-	12	-	
Тема 5: Страхова організація	1	-	11	-	
Тема 6: Державне регулювання страхової діяльності	-	-	12	-	МКР
Змістовий модуль 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЗДІЙСНЕННЯ СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ					
Тема 7: Особисте страхування	1	1	12	-	
Тема 8: Страхування майна	-	-	12	-	
Тема 9: Страхування відповідальності	1	-	12	-	
Тема 10: Співстрахування та перестрахування	-	-	11	-	
Тема 11: Доходи, витрати і фінансові результати страховика	1	-	11	-	МКР
Тема 12: Фінансова надійність страховика	1	1	11	-	РКР
РАЗОМ	8	4	138	-	

5. Тематика практичних занять

Денна форма навчання

Практичне заняття 1

Тема: Сутність, принципи і роль страхування

Мета полягає у здатності розкривати теоретико-методичні засади страхування та обґрунтовувати необхідність страхового захисту суб'єктів господарювання і життєдіяльності людей на випадок шкоди, зумовленої ризиковими обставинами.

Питання для обговорення:

- 1) Необхідність страхового захисту на випадок шкоди, зумовленої ризиковими обставинами.
- 2) Форми організації фондів страхового захисту.
- 3) Самострахування: сутність, межі доцільного застосування та джерела.
- 4) Сутність страхування та його місце у системі економічних категорій.
- 5) Функції та принципи страхування.
- 6) Роль страхування в економії коштів, активізації бізнесу, збільшенні обсягів інвестицій.

Практичне заняття 2

Тема: Класифікація страхування

Мета полягає у розумінні підходів до класифікації страхування за різними ознаками та здатності їх застосовувати на практиці.

Питання для обговорення:

- 1) Класифікація у страхуванні, її наукове та практичне значення.
- 2) Класифікація страхування за об'єктами.
- 3) Класифікація страхування за родом небезпеки.
- 4) Класифікація страхування за формами здійснення.
- 5) Класифікація страхування за статусом страхувальника.
- 6) Класифікація страхування за спеціалізацією страховика.

Практичне заняття 3

Тема: Страхові ризики та їх оцінка

Мета полягає в ідентифікації сутності та основних характеристик ризику, освоєнні практичних навиків його оцінки й застосування механізму управління страховими ризиками.

Питання для обговорення:

- 1) Ризики: сутність та основні ознаки.
- 2) Класифікація ризиків за критеріями: наслідку, об'єкту, обсягу, причини.
- 3) Природні та антропогенні ризики.
- 4) Майнові та особисті ризики.
- 5) Великі, середні та малі ризики.

- 6) Чисті та спекулятивні ризики.
- 7) Страхові та нестрахові ризики. Ознаки страхових ризиків.
- 8) Страхування як механізм передачі ризику від одних осіб іншим за відповідну плату.
- 9) Політика управління страховими ризиками.
- 10) Мета і завдання управління страховими ризиками.

Практичне заняття 4

Тема: Страховий ринок

Мета полягає в розумінні теоретико-методичних засад формування й функціонування страхового ринку, а також вмінні застосовувати навички щодо порядку підготовки та укладання різних видів страхових договорів.

Питання для обговорення:

- 1) Страховий ринок: сутність, основні види та елементи.
- 2) Класифікація страхового ринку за інституціональною, територіальною та галузевою ознаками.
- 3) Об'єкти та суб'єкти страхового ринку України.
- 4) Страхові послуги як об'єкти взаємовідносин страховиків та страхувальників.
- 5) Етапи процесу розробки страхових продуктів (послуг).
- 6) Канали реалізації страхових продуктів (послуг).
- 7) Прямі і непрямі страхові посередники у здійсненні страхової діяльності, реалізації страхових продуктів.
- 8) Сутність, завдання та елементи маркетингу у страхуванні.
- 9) Страхові договори, порядок їх підготовки та укладання.

Практичне заняття 5

Тема: Страхова організація

Мета полягає у вивченні порядку створення, функціонування та ліквідації страхових компаній, а також у набутті навичок щодо формування фінансових, матеріальних, трудових та інформаційних ресурсів страховика.

Питання для обговорення:

- 1) Визначення страховиків як суб'єктів господарювання та як фінансових установ.
- 2) Організаційні форми страховиків.
- 3) Порядок створення страхових компаній.
- 4) Ліцензування страхової діяльності.
- 5) Структура страхових компаній.
- 6) Органи управління страховими компаніями.
- 7) Ресурси страховиків: фінансові, матеріальні, трудові, інформаційні.

Практичне заняття 6

Тема: Державне регулювання страхової діяльності

Мета полягає дослідженні специфіки державного регулювання страхової діяльності та вивченні правових основ нагляду за страховою діяльністю в Україні.

Питання для обговорення:

- 1) Державне регулювання страхової діяльності: необхідність, значення, мета.
- 2) Прямі і непрямі методи впливу держави та її втручання у здійснення страхової діяльності та розвиток страхового ринку.
- 3) Правові основи державного регулювання страхової діяльності в Україні та шляхи їх наближення до міжнародних стандартів.
- 4) Органи нагляду за страховою діяльністю в Україні, їх права та функції.
- 5) Напрямки удосконалення державної політики у галузі страхування.

Практичне заняття 7

Тема: Особисте страхування

Мета полягає в аналізі ризикових і нагромаджувальних видів особистого страхування, а також вивченні практики застосування принципів організації та проведення обов'язкового медичного страхування й особливостей здійснення добровільного медичного страхування.

Питання для обговорення:

- 1) Особисте страхування: сутність, мета проведення, об'єкти та ризику.
- 2) Порівняльна характеристика довгострокового (накопичувального) та ризикового особистого страхування.
- 3) Форми та види проведення особистого страхування.
- 4) Критерії класифікації добровільного особистого страхування.
- 5) Страхування від нещасних випадків: мета проведення; об'єкти; страхові випадки; індивідуальні та колективні договори; добровільна та обов'язкова форми проведення.
- 6) Обов'язкове особисте страхування від нещасних випадків на транспорті.
- 7) Страхування життя: основні та додаткові ризику; особливості економічного механізму; загальні та спеціальні функції; критерії класифікації.
- 8) Медичне страхування: форми здійснення; суб'єкти; об'єкти; принципи організації; умови проведення.

Практичне заняття 8, 9

Тема: Страхування майна

Мета полягає у вивченні особливостей проведення страхування майна фізичних та юридичних осіб, практики визначення страхових платежів і страхових виплат та формування страхових тарифів у страхуванні майна.

Питання для обговорення:

- 1) Страхування майна: загальна характеристика; підгалузі; обов'язкова та добровільна форми; об'єкти; предмети; ризики; системи відповідальності; організаційний та економічний механізм.
- 2) Страхування транспортних засобів та вантажів.
- 3) Страхування майна будівельних підприємств (технічних ризиків).
- 4) Страхування майна сільськогосподарських підприємств.
- 5) Страхування фінансових та кредитних ризиків.
- 6) Страхування майна громадян: будівель і споруд, домашніх тварин, домашнього та іншого майна.

Практичне заняття 10

Тема: Страхування відповідальності

Мета полягає у розгляді організаційної схеми й економічного механізму страхування відповідальності; набутті практичних навиків щодо виявлення страхових ризиків, визначення страхових платежів, страхових виплат та страхових тарифів у розрізі різних видів страхування відповідальності.

Питання для обговорення:

- 1) Страхування відповідальності: організаційна схема та економічний механізм; об'єкти та ризики; основні підгалузі; учасники; форми проведення.
- 2) Види обов'язкового страхування відповідальності.
- 3) Обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів: суб'єкти; об'єкти; страхові тарифи; страхові суми; страхові випадки; страхові платежі; види страхових договорів; франшиза; страхове відшкодування; інші особливості у здійсненні даного виду страхування.
- 4) Страхування професійної відповідальності: мета; страхові ризики; спосіб надання страхового захисту.
- 5) Страхування професійної відповідальності нотаріусів.
- 6) Страхування професійної відповідальності митного брокера.
- 7) Обов'язкове страхування цивільної відповідальності суб'єктів господарювання за шкоду, яка може бути заподіяна пожежами та аваріями на об'єктах підвищеної небезпеки, включаючи пожежовибухонебезпечні об'єкти та об'єкти, господарська діяльність на яких може призвести до аварій екологічного і санітарно-епідеміологічного характеру.
- 8) Обов'язкове страхування цивільної відповідальності громадян України, що мають у власності чи іншому законному володінні зброю, за

шкоду, яка може бути заподіяна третій особі або її майну внаслідок володіння, зберігання чи використання цієї зброї.

9) Обов'язкове страхування відповідальності власників собак за шкоду, яка може бути заподіяна третім особам.

10) Страхування відповідальності товаровиробників за якість продукції.

Практичне заняття 11

Тема: Перестраховування та співстраховування

Мета полягає у вивченні методів та форм проведення перестраховувальних операцій та з'ясуванні сутності співстраховування.

Питання для обговорення:

1) Перестраховування: необхідність та сутність; суб'єкти; законодавчі вимоги щодо здійснення.

2) Факультативне перестраховування.

3) Облігаторне перестраховування.

4) Порівняльний аналіз методів перестраховування.

5) Пропорційне перестраховування.

6) Квотні та ексцедентні договори пропорційного перестраховування: характеристика, переваги та недоліки.

7) Непропорційне перестраховування на базі договорів ексцедента збитку та ексцедента збитковості.

8) Співстраховування та механізм його застосування.

Практичне заняття 12

Тема: Доходи, витрати і фінансові результати страховиків

Мета полягає в дослідженні особливостей формування доходів страховика, складу та економічного змісту його витрат, методики визначення прибутку (збитку) від страхової діяльності страховика.

Питання для обговорення:

1) Джерела формування доходів страховиків від страхової діяльності.

2) Джерела формування доходів страховиків від інвестування тимчасово вільних коштів.

3) Джерела формування інших доходів страховиків.

4) Склад та економічний зміст витрат страховиків.

5) Собівартість страхової послуги.

6) Витрати на утримання страхових організацій.

7) Фінансові результати страховиків.

8) Визначення прибутку від страхової діяльності страховиків.

9) Порядок розрахунку прибутку від інвестиційної діяльності страховиків.

10) Оподаткування прибутку страховиків отриманого від страхової діяльності при страхуванні життя та при ризикових видах страхування.

11) Оподаткування прибутку страховиків отриманого від інвестиційних та інших операцій.

12) Розподіл решти прибутку страховиків після оподаткування.

Практичне заняття 13

Тема: Фінансова надійність страховиків

Мета полягає в розгляді економічного змісту та значення фінансової надійності страхової компанії, а також порядку визначення показників платоспроможності страховика.

Питання для обговорення:

1) Фінансова надійність страхових компаній: економічний зміст та значення.

2) Збалансований страховий портфель як основа забезпечення фінансової стійкості страхових операцій.

3) Умови забезпечення платоспроможності страховиків.

4) Фактичний та нормативний запас платоспроможності страховиків, порядок їх розрахунку.

Заочна форма навчання

Практичне заняття 1

Тема: Сутність, принципи і роль страхування

Мета полягає у здатності розкривати теоретико-методичні засади страхування та обґрунтовувати необхідність страхового захисту суб'єктів господарювання і життєдіяльності людей на випадок шкоди, зумовленої ризиковими обставинами.

Питання для обговорення:

1) Необхідність страхового захисту на випадок шкоди, зумовленої ризиковими обставинами.

2) Форми організації фондів страхового захисту.

3) Самострахування: сутність, межі доцільного застосування та джерела.

4) Сутність страхування та його місце у системі економічних категорій.

5) Функції та принципи страхування.

6) Роль страхування в економії коштів, активізації бізнесу, збільшенні обсягів інвестицій.

Практичне заняття 2

Тема: Класифікація страхування

Мета полягає у розумінні підходів до класифікації страхування за різними ознаками та здатності їх застосовувати на практиці.

Питання для обговорення:

1) Класифікація у страхуванні, її наукове та практичне значення.

2) Класифікація страхування за об'єктами.

3) Класифікація страхування за родом небезпеки.

- 4) Класифікація страхування за формами здійснення.
- 5) Класифікація страхування за статусом страхувальника.
- 6) Класифікація страхування за спеціалізацією страховика.

Практичне заняття 7

Тема: Особисте страхування

Мета полягає в аналізі ризикових і нагромаджувальних видів особистого страхування, а також вивченні практики застосування принципів організації та проведення обов'язкового медичного страхування й особливостей здійснення добровільного медичного страхування.

Питання для обговорення:

- 1) Порівняльна характеристика довгострокового (накопичувального) та ризикового особистого страхування.
- 2) Форми та види проведення особистого страхування.
- 3) Критерії класифікації добровільного особистого страхування.
- 4) Страхування від нещасних випадків: мета проведення; об'єкти; страхові випадки; індивідуальні та колективні договори; добровільна та обов'язкова форми проведення.
- 5) Обов'язкове особисте страхування від нещасних випадків на транспорті.
- 6) Страхування життя: основні та додаткові ризики; особливості економічного механізму; загальні та спеціальні функції; критерії класифікації.
- 7) Медичне страхування: форми здійснення; суб'єкти; об'єкти; принципи організації; умови проведення.

Практичне заняття 3

Тема: Доходи, витрати і фінансові результати страховиків

Мета полягає в дослідженні особливостей формування доходів страховика, складу та економічного змісту його витрат, методики визначення прибутку (збитку) від страхової діяльності страховика.

Питання для обговорення:

- 1) Джерела формування доходів страховиків від страхової діяльності.
- 2) Джерела формування доходів страховиків від інвестування тимчасово вільних коштів.
- 3) Джерела формування інших доходів страховиків.
- 4) Склад та економічний зміст витрат страховиків.
- 5) Собівартість страхової послуги.
- 6) Витрати на утримання страхових організацій.
- 7) Фінансові результати страховиків.
- 8) Визначення прибутку від страхової діяльності страховиків.
- 9) Порядок розрахунку прибутку від інвестиційної діяльності страховиків.
- 10) Оподаткування прибутку страховиків отриманого від страхової діяльності при страхуванні життя та при ризикових видах страхування.

- 11) Оподаткування прибутку страховиків отриманого від інвестиційних та інших операцій.
- 12) Розподіл решти прибутку страховиків після оподаткування.

Практичне заняття 12

Тема: Перестраховування та співстраховування

Мета полягає у вивченні методів та форм проведення перестраховувальних операцій та з'ясуванні сутності співстраховування.

Питання для обговорення:

- 1) Перестраховування: необхідність та сутність; суб'єкти; законодавчі вимоги щодо здійснення.
- 2) Факультативне перестраховування.
- 3) Облігаторне перестраховування.
- 4) Порівняльний аналіз методів перестраховування.
- 5) Пропорційне перестраховування.
- 6) Квотні та ексцедентні договори пропорційного перестраховування: характеристика, переваги та недоліки.
- 7) Непропорційне перестраховування на базі договорів ексцедента збитку та ексцедента збитковості.
- 8) Співстраховування та механізм його застосування.

6. Комплексне практичне індивідуальне завдання (КПЗ)

КПЗ складається з теоретичної та аналітичної частини.

Для теоретичного завдання кожен студент обирає з поданого нижче переліку два питання, по яких готує доповідь. Обрані питання не повинні повторюватись (вибір здійснюється так: питання №1 - з 1 по 29; питання №2 - з 30 по 58).

Кожен студент виконує свій варіант аналітичної частини КПЗ в залежності від свого порядкового номеру у журналі. Наприклад, студент із порядковим номером 1 - обирає варіант 1, студент із порядковим номером - 7 - також обирає варіант 1, і т. д.

Тематика комплексного практичного індивідуального завдання

1. Місце і роль страхування як засобу економічної безпеки суб'єктів господарювання.
2. Зародження страхування та еволюція його розвитку.
3. Роль страхування в умовах ринкової економіки.
4. Порівняльний аналіз функцій страхування у вітчизняній та зарубіжній літературі.
5. Самостраховування: його переваги, вади та перспективи розвитку.
6. Практичне значення класифікації страхування для діяльності страхових компаній.
7. Аналітичний огляд розвитку окремих галузей страхування в Україні.
8. Форми проведення страхування: погляд у перспективу.
9. Обов'язкове страхування в Україні: призначення та види.
10. Ризики в особистому страхуванні та можливість їх страхування.

11. Оцінка ризиків у майновому страхуванні.
12. Ризикові обставини і страховий випадок.
13. Специфіка ризиків в особистому страхуванні.
14. Специфіка ризиків у страхуванні відповідальності.
15. Проблеми становлення страхового ринку України.
16. Організація страхової справи в Україні. Системи страхування.
17. Сучасний стан страхового ринку України та перспективи його розвитку.
18. Роль посередників на страховому ринку України.
19. Рекламна робота страхової компанії.
20. Історія виникнення та розвитку страхових організацій.
21. Особливості діяльності товариств взаємного страхування.
22. Діяльність іноземних страховиків на страховому ринку України.
23. Вплив ринкових умов на діяльність страховиків в Україні.
24. Діяльність найбільших страхових компаній України та конкуренція між ними.
25. Правове забезпечення страхової діяльності в Україні.
26. Аналіз міжнародного законодавства з питань страхування.
27. Страховий нагляд за діяльністю суб'єктів страхового ринку та його вдосконалення в сучасних умовах.
28. Стан і перспективи розвитку особистого страхування в Україні.
29. Стан і перспективи розвитку страхування від нещасних випадків в Україні.
30. Проблеми і перспективи розвитку медичного страхування в Україні.
31. Закордонний досвід страхування життя та перспективи його впровадження в Україні.
32. Причини та чинники, що стримують розвиток страхування життя в Україні.
33. Стан та перспективи розвитку страхування майна юридичних осіб в Україні.
34. Формування ринку майнового страхування в Україні.
35. Стан і перспективи розвитку авіаційного страхування в Україні.
36. Страхування майна сільськогосподарських підприємств: стан і перспективи розвитку.
37. Досвід зарубіжних країн у страхуванні майна юридичних осіб.
38. Сучасний стан і перспективи розвитку морського страхування в Україні.
39. Основні види та особливості проведення страхування транспортних засобів.
40. Стан і перспективи розвитку страхування відповідальності в Україні.
41. Перспективи розвитку страхування професійної відповідальності в Україні.

42. Закордонний досвід страхування професійної відповідальності.
43. Страхування якості випуску продукції.
44. Проблеми забруднення довкілля та роль екологічного страхування в їх вирішенні.
45. Особливості перестраховання окремих ризиків.
46. Економічна сутність і функції перестраховання.
47. Співстрахування та його значення в розвитку страхування.
48. Перестраховання як чинник збільшення місткості вітчизняного страхового ринку.
49. Основні форми перестраховального захисту.
50. Організація фінансів страховика та її особливості.
51. Доходи від фінансової та інвестиційної діяльності страховика та джерела їх формування.
52. Собівартість страхових послуг та особливості її визначення.
53. Методичні підходи до визначення зароблених страхових премій.
54. Принципи формування та розподілу прибутку страхових компаній.
55. Порівняльна характеристика доходів та витрат страхових компаній та інших фінансових установ.
56. Попереджувальна (превентивна) діяльність страховика. Система превентивних заходів для зменшення страхового ризику.
57. Фінансовий аналіз та оцінка фінансового стану страховика.
58. Чинники фінансової стійкості страховика.

ВАРІАНТ 1

Задача 1. Нерухоме майно, яке належить юридичній особі, застраховане на випадок його втрати або пошкодження внаслідок вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ на повну вартість. Дійсна вартість майна 150 000 тис. грн., страховий тариф - 1,3%, безумовна франшиза - 7%. Визначити: розмір страхового платежу; розмір належного до виплати страхового відшкодування при отриманих збитках у розмірі 82 500 грн.

Задача 2. В ДТВ потерпіло троє пішоходів. В результаті травми першому з них була встановлена III група інвалідності, другий перебував на лікуванні 74 дні, а третього визнано дитиною-інвалідом. Визначити величину страхового відшкодування, котре кожен потерпілий отримає за полісом обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів в Україні та величину страхового відшкодування, котре страховику належить виплатити потерпілим.

ВАРІАНТ 2

Задача 1. Господарські будівлі, які належать фізичній особі, застраховані на випадок впливу рідини водопровідних, каналізаційних і опалювальних систем, внаслідок їх розриву або переповнювання, в тому числі із сусідніх приміщень, що не належать страхувальнику на повну вартість. Дійсна вартість майна - 395 000 тис. грн., страховий тариф - 0,6%, безумовна франшиза - 6%. Визначити: розмір страхового платежу; розмір належного до виплати страхового відшкодування при отриманих збитках у розмірі 67 050 грн.

Задача 2. Фермерське господарство страхує врожай озимої пшениці на площі 60 га. Середньорічна врожайність за попередні 5 років становить 30 ц/га, ціна 1 ц. пшениці за попередній рік - 32 грн. Величина відповідальності страхової компанії 80 % та страховий тариф - 8 %. Визначити страховий платіж.

ВАРІАНТ 3

Задача 1. Підприємство має договір страхування майна від вогню та інших небезпек. Майно підприємства було застраховане на повну вартість. Страхова сума, зазначена у договорі, становить 700 000 грн. Внаслідок пожежі збитки склали 500 000 грн., в т.ч. 60 000 грн. - по основних засобах і 440 000 грн. - по товарно-матеріальних цінностях. При перевірці з'ясувалося, що балансова вартість основних засобів в заяві про страхування була показана правильно і становила 100 000 грн., а вартість товарно-матеріальних цінностей була показана в сумі 600 000 грн. замість 900 000 грн. Визначити суму належного до виплати страховиком страхового відшкодування.

Задача 2. Відповідальність товаровиробника застрахована на суму 250 000 грн. П'ятеро потерпілих вимагають від товаровиробника відшкодування шкоди, завданої їхньому здоров'ю на суму 78 000 грн. Визначити: розмір сплачених страхувальником страхових внесків за 5 місяців (термін дії договору - 18 місяців) при встановленому розмірі страхового тарифу - 0,9 %; розмір отриманого страхового відшкодування кожним потерпілим.

ВАРІАНТ 4

Задача 1. Балансова вартість об'єкта, котрий належить юридичній особі - 16 500 000 грн. (в т.ч. знос - 800 000 грн.). Страхова сума - 12 000 000 грн. Безумовна франшиза - 100 100 грн. Збитки страхувальника - 15 000 000 грн. Витрати страхувальника на запобігання поширенню пожежі - 20 000 грн. Визначити різницю між сумами страхового відшкодування при страхуванні об'єкта за системою першого ризику і за системою пропорційної відповідальності.

Задача 2. Майно юридичної особи застраховано від вогню та інших небезпек у розмірі 75% його вартості терміном на 10 місяців. Вартість майна, узгоджена сторонами страхової угоди, така: будівлі та споруди - 13 млн. грн.; машини, обладнання, устаткування - 8 млн. грн.; сировина та матеріали - 7 млн. грн.; незавершене виробництво - 1 млн. грн.; готова продукція - 6 млн. грн. Страхові тарифи за окремими ризиками (незалежно від виду майна) такі: пожежа - 0,7%; удар блискавки - 0,1%; вибух газу - 0,2%; стихійні лиха - 0,2%; крадіжка зі зломом - 0,3%; проникнення води із сусідніх приміщень - 0,1%. Визначити розмір страхового платежу, сплаченого страхувальником, виходячи з того, що він встановлюється пропорційно терміну дії договору страхування.

ВАРІАНТ 5

Задача 1. При купівлі автомобіля громадянин застрахував його від дорожньо-транспортної пригоди (ДТП) та угоду строком на 6 місяців. Вартість автомобіля - 179 000 грн. Ставки страхової премії за окремими

ризиками такі: угон - 3%; протиправні дії третіх осіб - 1%; ДТП - 2%; стихійні лиха - 0,5%. Визначити розмір страхового внеску.

Задача 2. Меблі та офісне обладнання, яке належить юридичній особі, застраховане на випадок протиправних дій третіх осіб на повну вартість. Дійсна вартість рухомого майна - 15 000 тис. грн., страховий тариф - 0,3%, безумовна франшиза - 5%. Визначити: розмір страхового платежу; розмір належного до виплати страхового відшкодування при отриманих збитках у розмірі 36 000 грн.

ВАРІАНТ 6

Задача 1. Ринкова вартість автомобіля 50 000 грн. (знос становить 5%). Автомобіль застрахований на повну вартість від усіх ризиків. Безумовна франшиза встановлена у відсотках до страхової суми (1%). Внаслідок протиправних дій третіх осіб автомобіль був пошкоджений. Визначити розмір страхового відшкодування, якщо відповідно до кошторису станції технічного обслуговування, для відновлення автомобіля потрібно замінити частини та деталі на суму 10 000 грн. і провести ремонтні роботи вартістю 3 000 грн.

Задача 2. Юридична особа має договір страхування майна від вогню, в якому зазначено, що склади підприємства і готова продукція, яка в них зберігається, застраховані на повну вартість. У результаті пожежі на одному з складів підприємства повністю знищена сама будівля і частина готової продукції, яка там знаходилася. Витрати на відбудову складу за кошторисом склали 370 000 грн.

Збитки від знищення та пошкодження готової продукції - 196 000 грн. Крім того, витрати, пов'язані зрятуванням застрахованого майна і приведенням його до ладу після пожежі склали 5 000 грн. За складання кошторису страховальник заплатив 1 700 грн. При складенні страхового акту і оформленні інших документів було проведено перевірку даних бухгалтерського обліку та звітності підприємства, яка показала, що вартість майна фактично застрахована у розмірі 98%, а не 100%, як це було зазначено у договорі страхування. Визначити розмір належного до виплати страховиком страхового відшкодування.

7. Тренінг з дисципліни

Тренінг - це запланований процес модифікації (зміни) відношення, знання чиповедінкових навичків того, хто навчається, через набуття навчального досвіду з тим, щоб досягти ефективного виконання в одному виді діяльності або в певній галузі.

Метою тренінгу є узагальнення теоретичних знань, вмій та навичків отриманих студентами під час вивчення навчальної дисципліни «Страхування» та застосування їх в практичній діяльності.

Структура тренінгу

Вступна частина проводиться з метою ознайомлення студентів з темою тренінгового заняття.

Організаційна частина полягає у створенні робочого настрою у колективі студентів, визначенні правил проведення тренінгового заняття.

Практична частина реалізується шляхом виконання завдань тренінгового заняття.

Підведення підсумків. Обговорюються результати виконаних завдань.

Тематика тренінгу

1. На прикладі окремої страхової компанії провести фінансовий аналіз та оцінку фінансового стану страховика.

2. Дослідити стан, проблеми і перспективи розвитку особистого страхування в Україні.

8. Тематика самостійної роботи

	Тематика	Денна/ заочна
1.	ТЕМА 1 Сутність, принципи і роль страхування	7/11
2.	ТЕМА 2 Класифікація страхування	7/12
3.	ТЕМА 3 Страхові ризики та їх оцінка	7/11
4.	ТЕМА 4 Страховий ринок	7/12
5.	ТЕМА 5 Страхова організація	7/11
6.	ТЕМА 6 Державне регулювання страхової діяльності	7/12
7.	ТЕМА 7 Особисте страхування	7/12
8.	ТЕМА 8 Страхування майна	8/12
9.	ТЕМА 9 Страхування відповідальності	7/12
10.	ТЕМА 10: Співстрахування та перестрахування	8/11
11.	ТЕМА 11: Доходи, витрати і фінансові результати страховика	8/11
12.	ТЕМА 12: Фінансова надійність страховика	7/11
13.	ВСЬОГО	87/138

9. Методи навчання

У навчальному процесі застосовуються: лекції, практичні та індивідуальні заняття, консультації, самостійна робота, робота у групах, методи опитування, тестування, моделювання практичних ситуацій, реферування, виконання КППЗ.

10. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі вивчення дисципліни «Страховання» використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- поточне тестування;
- поточне опитування;
- залікове модульне тестування та опитування;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- оцінювання результатів КППЗ;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- ректорська контрольна робота;
- екзамен.

11. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів і перескладання: Для виконання індивідуальних завдань і проведення контрольних заходів встановлюються конкретні терміни. Перескладання модулів відбувається з дозволу дирекції факультету (інституту) за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо академічної доброчесності: Письмові роботи (теоретична частина КППЗ) підлягають перевірці на наявність плагіату та допускаються до захисту з коректними текстовими запозиченнями (не більше 25 %). Використання друкованих і електронних джерел інформації під час контрольних заходів та екзаменів заборонено.

Політика щодо відвідування: Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання. За об'єктивних причин (наприклад, карантин, воєнний стан, хвороба, закордонне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу з дозволу дирекції інституту.

12. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Страховання» визначається як середньозважена величина, в залежності від питомої ваги кожної складової залікового кредиту*:

Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2 (ректорська контрольна робота)	Заліковий модуль 3 (поточні оцінки, підсумкова оцінка за КППЗ)	Заліковий модуль 4 (екзамен)	Разом
20%	20%	20%	40%	100%
1. Усне опитування під час заняття (6 теми по 5 балів макс 30 балів). 2. Письмова робота макс 70 балів	1. Усне опитування під час заняття (6 тем по 2 бали макс 12 балів). 2. Тестові завдання (20 тестів по 3 бали за тест макс. 60 балів). 3. Завдання 1 макс. 28 балів)	1. Написання та захист КППЗ макс 80 балів. 2. Виконання завдань під час тренінгу макс 20 балів	Тестові завдання (20 тестів по 2 бали за тест – макс. 40 балів). Завдання 1 макс. 30 балів) Завдання 2 макс. 30 балів)	

Шкала оцінювання:

За шкалою Університету	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90 – 100	відмінно	A (відмінно)
85 – 89	добре	B (дуже добре)
75 – 84		C (добре)
65 – 74	задовільно	D (задовільно)
60 – 64		E (достатньо)
35 – 59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
01 – 34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

13. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№ з/п	Найменування	Номер теми
1.	Мультимедійний проектор	1-16
2.	Проекційний екран	1-16
3.	Комунікаційне програмне забезпечення (Internet Explorer, Opera, Google Chrome, Firefox)	1-16

4.	Наявність доступу до мережі Інтернет	1-16
5.	Персональні комп'ютери, ноутбуки	1-16
6.	Комунікаційне програмне забезпечення (Zoom) для проведення занять у режимі он-лайн (за необхідності)	1-16
7.	Комунікаційна навчальна платформа (Moodle) для організації дистанційного навчання (за необхідності)	1-16
8.	Програмне забезпечення: ОС Windows	1-16
9.	Інструменти Microsoft Office (Word; Excel; PowerPoint тощо)	1-16
10.	Google Forms, Google Sheets	1-16

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Нормативна література

1. Вимоги до методики розрахунку викупної суми за договором страхування життя : затверджені розпорядженням Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 14 лист. 2017 р. № 4258. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0101-18>
2. Вимоги до організації і функціонування системи управління ризиками у страховика : затверджені розпорядженням Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 4 лют. 2014 р. № 295. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/z0344-14> (дата звернення: 30.08.2021).
3. Господарський кодекс України від 16. 01. 2003 р. № 436 - IV. Дата оновлення: 07.02.2020. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
4. Додаткові вимоги до договорів страхування життя : затверджені розпорядженням Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 1 черв. 2017 р. № 2172. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0963-17>
5. Кодекс торгівельного мореплавства України. *Законодавство України про страхування: Бюлетень законодавства і юридичної практики України*. 1997. №4. С. 175-187.
6. Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з надання фінансових послуг (крім професійної діяльності на ринку цінних паперів) : затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 7 груд. 2016 р. № 913. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/913-2016-%D0%BF>
7. Положення про обов'язкові нормативи достатності, диверсифікованості та якості активів, якими представлені страхові резерви з видів страхування, інших ніж страхування життя від 8.10.2009 р. № 741. Дата оновлення: 07.02.2020. URL: <http://dfp.gov.ua>.
8. Положення про обов'язкові критерії і нормативи достатності капіталу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій страховика : затверджене розпорядженням Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 7 черв. 2018 р. № 850. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/z0782-18>
9. Правила страхування від 27.04.2007 р. Дата оновлення: 07.02.2020. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85/96-vp/page2>. (дата звернення: 30.08.2021).
10. Про акціонерні товариства : Закон України від 17 вер. 2008 р. № 514-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17>
11. Про акціонерні товариства : Закон України від 17.09.2008 р. № 514-I Дата оновлення: 07.02.2020. URL: <http://www.rada.gov.ua>.
12. Про ліцензування видів господарської діяльності : Закон України від 2 бер. 2015 р. № 222-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19>

13. Про страхування : Закон України від 7 бер. 1996 р. № 85/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>
14. Про страхування. Проект Закону України від 06.02.2015 р. № 1797-1. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53904
15. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 12 лип. 2001 р. № 2664-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>
16. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/435-15>

Основна література

17. Аранчій В. І., Остапенко О. М., Остапенко Т. М. Страхувальний менеджмент : навч. посіб. Полтава : ПДАА, 2018. 252 с.
18. Безугла В. О., Постіл І. І., Шаповал Л. П. Страхування: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 582 с.
19. Вовчак О.Д. Страхова справа : підруч. Київ : Знання, 2016. 391 с.
20. Говорушко Т. А., Стецюк В. М. Страхування: навч. посіб. За ред. Т. А. Говорушко. Львів: Магнолія 2016, 2014. 328 с.
21. Горбач Л. М., Кадебська Е. В. Страхування : Підручник. Київ : Кондор, 2016. 544 с.
22. Журавка О.С., Бухтіарова А.Г., Пахненко О.М. Страхування : навч. посіб. Суми : Сумський державний університет, 2020. 350 с.
23. Журавльова Т. О., Дем'янчук М. А. Страхування : навч. посіб. Одеса, 2017. 296 с.
24. Плиса В.Й. Страхування: Підручник, 2-ге вид, виправлене й доповнене. Київ : Каравела, 2019. 512 с.
25. Попова Л.В., Марич М.Г., Федішин М.П. Міжнародне страхування: навч. посіб. Чернівці: ЧНУ ім. Ю. Федьковича, 2019. 184 с.
26. Русул Л.В. Ризик-менеджмент у страхуванні: навч. посіб. Чернівці: ЧНУ ім. Ю. Федьковича, 2018. 83 с.
27. Русул Л.В., Федішин М.П., Лаврук Н.А. Страхування: від теорії до практики: навч. посіб. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2018. 288 с.
28. Страхування : Підручник. За ред. В. Д. Базилевича. Київ : Знання, 2008. 1019 с.
29. Страхування : практикум: навч. посіб. Вид. 2-ге, перероб. і доп. За ред. В. Д. Базилевича. Київ : Знання, 2011. 607 с.
30. Терещенко Т.Є., Заволока Л.О., Пономарьова О.Б. Страхування (у схемах, таблицях, коментарях) : навч. посіб. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2020. 221 с.
31. Ткаченко Н. В. Страхування: навч. посіб. Київ: ЛіраК, 2007. 376 с

Додаткова література

32. Андрєєва О. Доцільність становлення інституту саморегулювання на ринку страхових послуг. *Прометей*. 2012. № 1 (37). С. 233–237.
33. Ачкасова С. Антикризове управління діяльністю страхової компанії. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2012. № 38. С. 337–343.
34. Бачо Р. Діяльність страхових брокерів як суб'єктів страхового підприємництва в реаліях України. *Вісник ЖДТУ*. 2019. № 1 (55). С. 316–317.
35. Білоус Н.М. Страхувальні послуги: навч. посіб. Рівне: НУВГП, 2010. 109 с.
36. Бондаренко Є. Злочини, що вчиняються у сфері страхування: шахрайства та основні його види. *Митна справа*. 2014. Спеціальний вип. С. 98–103.
37. Василенко А. Інвестиційна стратегія страхових компаній : навч. посіб. Київ : КНТЕУ, 2006. 168 с.
38. Гаманкова О. Фінанси страхових організацій : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2007. 328с.

39. Головащук А. Страхування професійної відповідальності медичних працівників. *Юридичний журнал*. 2018. № 5. С. 48–50.
40. Заяць О. Протидія правопорушенням у сфері страхування: порівняльно-правовий аспект. *Юридичний вісник*. 2014. № 1 (30). С. 130–134.
41. Кулина Г. Теоретико-методичні засади оцінювання платоспроможності страхових компаній. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип 5. С. 885–889.
42. Лесик Л. Досвід застосування в Україні обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів. *Актуальні проблеми економіки*. 2018. № 6. С. 231–234.
43. Манько І. Сутнісні характеристики діяльності страхових посередників на ринку страхових послуг України. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Серія «Економічні науки»*. 2011. Вип. II (42). С. 146–151.
44. Охріменко О.О. Страхувальний захист: менеджмент, маркетинг, економіка безпеки (туристське підприємництво): навч. посіб. Київ : Міжнародна агенція «BeeZone», 2015. – 416 с.
45. Піратовський Г. Страхувальний бізнес: управління розвитком : монографія. Київ : КНТЕУ, 2006. – 254 с.
46. Приказюк Н.В. Державне регулювання страхового ринку України: тенденції та перспективи розвитку. *Фінанси України*. 2019. № 7. С. 101–108.
47. Сова О. Проблеми та перспективи розвитку страхового бізнесу в Україні. *Наука й економіка*. 2015. № 1 (37). С. 42–48.
48. Сороківська М. Процес управління фінансовими ризиками страхових компаній. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2012. Вип. 22.6. С. 265–269.
49. Терованесов А. Науково-методологічні засади розвитку правовідносин медичного страхування. *Право і суспільство*. 2015. № 1. С. 50–56.
50. Ткаченко Н. Ризики діяльності страхових компаній: теоретичний аспект. *Фінанси України*. 2010. № 7. С. 84–92.
51. Терещенко Т.Є., Заволока Л.О., Пономарьова О.Б. Страхування (у схемах, таблицях, коментарях) : навч. посіб. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2020. 221 с.
52. Череп А. В. Практичний іноземний досвід медичного страхування. *Сталий розвиток економіки*. 2013. № 2 (19). С. 17–23.
53. Шірінян Л. Оподаткування страхових компаній України. *Фінанси України*. 2010. № 5. С. 76–85.

Інтернет-ресурси

54. Офіційний сайт Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. URL : <http://www.nbuv.gov.ua/> (дата звернення: 30.08.2023).
55. Статистичні дані з офіційної Інтернет-сторінки Ліги страхових організацій України URL : // <http://www.uainsur.com>. (дата звернення: 30.08.2023).
56. Статистичні дані з офіційної Інтернет-сторінки Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг України. URL: // <http://www.dfp.gov.ua>. (дата звернення: 30.08.2023).